Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (devátého senátu)

13. září 2018 *

„Řízení o předběžné otázce – Podnikové právo – Boj proti opožděným platbám v obchodních transakcích – Směrnice 2011/7/EU – Článek 6 odst. 1 a 3 – Náhrada nákladů spojených s vymáháním pohledávky – Náklady na upomínky zaslané z důvodu prodlení dlužníka s platbou“

Ve věci C-287/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Okresního soudu v Českých Budějovicích (Česká republika) ze dne 10. března 2017, došlým Soudnímu dvoru dne 19. května 2017, v řízení

Česká pojišťovna a.s.

proti

WCZ, spol. s r.o.,

SOUDNÍ DVŮR (devátý senát),

ve složení C. Vajda, předseda senátu, K. Jürimäe a C. Lycourgos (zpravodaj), soudci,

generální advokát: M. Wathelet,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za Evropskou komisi Z. Malůškovou a M. Patakia, jakož i D. Kukovcem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 29. května 2018,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 6 odst. 1 a 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. 2011, L 48, s. 1).

* Jednací jazyk: čeština.

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společnostmi Česká pojišťovna a.s. a WCZ, spol. s r.o. v otázce náhrady nákladů na upomínky, které Česká pojišťovna před podáním žaloby na zaplacení pojistného zaslala společnosti WCZ z důvodu jejího prodlení s platbou tohoto pojistného.

Právní rámec

Unijní právo

3 Body 12, 19 a 20 odůvodnění směrnice 2011/7 uvádějí:

„(12) Opožděná platba představuje porušení smlouvy, které je v mnoha členských státech pro dlužníky finančně přitažlivé vzhledem k nízkým nebo žádným úrokům z prodlení nebo pomalému řízení k dosažení nápravy. Je nezbytné změnit tento trend a od opožděných plateb odrazovat, a proto je nezbytná rozhodná změna ve prospěch kultury včasné platby včetně ustanovení, že vyloučení nároku na účtování úroků by mělo být vždy považováno za hrubě nespravedlivou smluvní podmínku nebo praxi. Součástí této změny by mělo být rovněž zavedení konkrétních ustanovení o lhůtách splatnosti a o náhradách věřitelům za vzniklé náklady a mimo jiné ustanovení o tom, že vyloučení nároku na náhradu nákladů spojených s vymáháním by mělo být považováno za hrubě nespravedlivé, neprokáže-li se něco jiného.

[...]

(19) K odrazení od opožděných plateb je nezbytné, aby věřitelé získali spravedlivou náhradu nákladů spojených s vymáháním, které jim vznikly v důsledku opožděné platby. Náklady spojené s vymáháním by měly zahrnovat rovněž náklady spojené s vymáháním administrativních nákladů a náhradu za interní náklady vzniklé v důsledku opožděné platby, pro něž by v této směrnici měla být stanovena pevná minimální částka, kterou lze kumulovat s úrokem z prodlení. Náhrada ve formě pevné částky by měla omezit administrativní a interní náklady spojené s vymáháním. O náhradě nákladů spojených s vymáháním by se mělo rozhodovat, aniž jsou dotčeny vnitrostátní předpisy, podle nichž může soud věřiteli přiznat jakoukoli další náhradu škody, která souvisí s opožděnou platbou dlužníka.

(20) Kromě nároku na zaplacení pevné částky pokrývající interní náklady spojené s vymáháním by měl mít věřitel rovněž nárok na náhradu zbývajících nákladů spojených s vymáháním, které mu vznikly v souvislosti s opožděnou platbou dlužníka. K těmto nákladům patří zejména náklady, které věřiteli vzniknou pověřením advokáta nebo využitím služeb společnosti vymáhající pohledávky.“

4 Článek 6 této směrnice, nadepsaný „Náhrada nákladů spojených s vymáháním“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, že v případech, kdy má být v obchodních transakcích podle článku 3 nebo 4 zaplacen úrok z prodlení, má věřitel nárok obdržet od dlužníka alespoň pevnou částku ve výši 40 [eur].

2. Členské státy zajistí, že pevná částka uvedená v odstavci 1 je splatná bez nutnosti upomínky a představuje náhradu vlastních nákladů věřitele spojených s vymáháním.

3. Věřitel má nárok obdržet od dlužníka kromě pevné částky uvedené v odstavci 1 přiměřenou náhradu za veškeré náklady spojené s vymáháním, které tuto pevnou částku přesahují a které mu vznikly v souvislosti s opožděnou platbou dlužníka. Mezi tyto náklady by mohly patřit mimo jiné výdaje za pověření advokáta či za využití služeb společnosti vymáhající pohledávky.“

Česká právní úprava

5 Ustanovení § 369 odst. 1 poslední věty zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění zákona č. 179/2013 Sb., stanoví:

„Věřitel má vedle úroků z prodlení nárok na úhradu minimální výše nákladů spojených s uplatněním své pohledávky v rozsahu a za podmínek stanovených nařízením vlády.“

6 Ustanovení § 3 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, stanoví:

„Jde-li o vzájemný závazek podnikatelů […], činí minimální výše nákladů spojených s uplatněním každé pohledávky 1 200 Kč [přibližně 46 eur].“

7 Ustanovení § 121 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, stanoví:

„Příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.“

8 Ustanovení § 142 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, stanoví:

„Účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl.“

9 Ustanovení § 142a odst. 1 uvedeného soudního řádu stanoví:

„Žalobce, který měl úspěch v řízení o splnění povinnosti, má právo na náhradu nákladů řízení proti žalovanému, jen jestliže žalovanému ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním návrhu na zahájení řízení zaslal na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu výzvu k plnění.“

Skutkový stav v původním řízení a předběžná otázka

10 Česká pojišťovna a WCZ uzavřely dne 7. listopadu 2012 pojistnou smlouvu s účinností od téhož data.

11 Dopisem ze dne 10. března 2015 upozornila Česká pojišťovna společnost WCZ na zánik uvedené smlouvy ke dni 25. února 2015 z důvodu, že nebylo zaplaceno pojistné, a požadovala úhradu dlužného pojistného ve výši 1 160 Kč (přibližně 44 eur) za období od 7. listopadu 2014 do 25. února 2015. Česká pojišťovna zaslala společnosti WCZ před podáním žaloby k předkládajícímu soudu celkem čtyři upomínky.

12 Česká pojišťovna se u uvedeného soudu domáhá, aby společnosti WCZ uložil povinnost zaplatit uvedenou částku ve výši 1 160 Kč (přibližně 44 eur) navýšenou o zákonné úroky z prodlení za období od 25. února 2015 do zaplacení dlužného pojistného a dále povinnost zaplatit náklady spojené s vymáháním pohledávky ve výši 1 200 Kč (přibližně 46 eur). Česká pojišťovna navíc požaduje, aby jí WCZ nahradila náklady soudního řízení.

13 Předkládající soud zdůrazňuje, že článek 6 směrnice 2011/7 byl proveden § 3 nařízení vlády č. 351/2013 Sb. a že podle české právní úpravy jsou příslušenstvím pohledávky úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s uplatněním pohledávky.

14 Předkládající soud nejprve konstatoval, že vnitrostátní právo ukládá soudům, aby jako součást nákladů řízení přiznávaly i náklady spojené s jednou upomínkou, kterou žalobce zašle žalovanému před podáním žaloby, a poté si kladl otázku, zda má být vedle paušální náhrady nákladů na vymáhání pohledávky podle článku 6 směrnice 2011/7 přiznána ještě náhrada nákladů na upomínání podle vnitrostátních procesních předpisů. Uvedený soud totiž uvádí, že podle bodu 19 odůvodnění této směrnice má paušální náhrada podle jejího článku 6 krýt právě náklady věřitele spojené s upomínáním. Podle předkládajícího soudu z toho vyplývá, že kumulativním přiznáním náhrady podle uvedeného článku 6 i podle vnitrostátních procesních předpisů by mohl žalobce obdržet dvakrát totéž.

15 Taková otázka je podle něj ve věci probíhající u předkládajícího soudu klíčová, neboť Česká pojišťovna požaduje paušální náhradu ve výši 1 200 Kč (přibližně 46 eur) podle § 3 nařízení vlády č. 351/2013 Sb. a článku 6 směrnice 2011/7, jakož i náhradu nákladů právního zastoupení včetně náhrady nákladů na upomínky před podáním žaloby vyplývající z vnitrostátního práva.

16 Za těchto podmínek se Okresní soud v Českých Budějovicích (Česká republika) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Má čl. 6 odst. 1 a 3 směrnice [2011/7] být vykládán tak, že ukládá soudu přiznat úspěšnému žalobci ve sporu o úhradu pohledávky z obchodní transakce vymezené v čl. 3 nebo 4 uvedené směrnice částku 40 [eur] (nebo ekvivalent v národní měně) a vedle toho náhradu nákladů soudního řízení, a to včetně náhrady nákladů na upomínání žalovaného před podáním žaloby ve výši stanovené procesními předpisy členského státu?“

K předběžné otázce

17 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 6 směrnice 2011/7 vykládán v tom smyslu, že přiznává věřiteli požadujícímu náhradu nákladů na upomínky zaslané dlužníkovi v důsledku dlužníkova prodlení s platbou kromě pevné částky ve výši 40 eur podle odstavce 1 tohoto článku i nárok na přiměřenou náhradu ve smyslu odstavce 3 téhož článku.

18 Úvodem je třeba poznamenat, že článek 6 směrnice 2011/7 usiluje o zajištění náhrady nákladů spojených s vymáháním pohledávky věřitele v případech, kdy se úrok z prodlení stane splatným podle této směrnice. Z předkládacího rozhodnutí kromě toho vyplývá, že článek 6 směrnice 2011/7 byl do českého práva proveden § 3 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se pevná částka ve smyslu čl. 6 odst. 1 této směrnice stanoví na 1 200 Kč (přibližně 46 eur).

19 Zaprvé je třeba uvést, že ze znění článku 6 směrnice 2011/7 nevyplývá, že náklady věřitele na upomínky, jež zaslal, aby se domohl splacení své pohledávky, nemohou být nahrazeny nad rámec pevné částky ve výši 40 eur stanovené v odstavci 1 tohoto článku 6.

20 Uvedený odstavec 1 totiž zmiňuje pouze nárok věřitele na to, aby získal alespoň pevnou částku ve výši 40 eur. Odstavec 2 uvedeného článku 6 dále stanoví, že členské státy zajistí, aby tato pevná částka byla splatná automaticky i bez nutnosti upomínky dlužníkovi a představovala náhradu vlastních nákladů věřitele spojených s vymáháním. Tato ustanovení tak mezi těmito náklady nečiní rozdíl.

21 Článek 6 odst. 3 směrnice 2011/7 pak stanoví, že věřitel má nárok obdržet od dlužníka kromě pevné částky uvedené v odstavci 1 téhož článku přiměřenou náhradu za veškeré náklady spojené s vymáháním, které přesahují uvedenou částku.

22 V tomto ohledu je třeba na jedné straně uvést, že unijní normotvůrce použil v čl. 6 odst. 3 směrnice 2011/7 výraz „které tuto […] částku přesahují“, čímž chtěl zdůraznit, že v přiměřené výši lze nahradit jakékoli náklady spojené s vymáháním, které převyšují částku 40 eur.

23 Ačkoli na straně druhé francouzské znění čl. 6 odst. 3 směrnice 2011/7 hovoří o „jiných“ nákladech spojených s vymáháním a na základě takového upřesnění by se mohlo jevit, že jde o jiný druh nákladů spojených s vymáháním, než jsou náklady uvedené v odstavci 1 tohoto článku, je třeba uvést, že zejména řecké, anglické, italské a nizozemské znění tohoto ustanovení tento výklad nepodporují, jelikož namísto výrazu „jiné“ používají výrazy *„opoiadipote schetika ypoloipomena“*, *„any“*, *„ogni“* a *„alle“*.

24 Podle ustálené judikatury přitom formulace použitá v jedné z jazykových verzí ustanovení unijního práva nemůže sloužit jako jediný základ pro výklad tohoto ustanovení ani jí nemůže být přiznána přednost před jinými jazykovými verzemi. Ustanovení unijního práva musí být totiž vykládána a používána jednotně na základě znění vypracovaných ve všech jazycích Evropské unie (rozsudek ze dne 6. června 2018, Tarragó da Silveira, C-250/17, EU:C:2018:398, bod 20).

25 Zadruhé je třeba zdůraznit, pokud jde o cíl směrnice 2011/7, že tato směrnice bojuje proti opožděným platbám v obchodních transakcích, přičemž podle bodu 12 odůvodnění této směrnice opožděná platba představuje porušení smlouvy, které je pro dlužníky finančně přitažlivé, mimo jiné vzhledem k nízkým nebo žádným úrokům z prodlení účtovaným za opožděné platby (rozsudek ze dne 16. února 2017, společnost IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, bod 24).

26 Z toho vyplývá, že uvedená směrnice usiluje o účinnou ochranu věřitele proti opožděným platbám (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. prosince 2016, Nemec, C-256/15, EU:C:2016:954, bod 50). Taková ochrana s sebou nese i to, že uvedenému věřiteli bude nabídnuta co nejúplnější náhrada jemu vzniklých nákladů spojených s vymáháním, aby tak odrazovala od takových opožděných plateb.

27 Bylo by tedy v rozporu s takovým cílem vykládat článek 6 směrnice 2011/7 v tom smyslu, že brání tomu, aby náklady na upomínky zaslané dlužníkovi v důsledku jeho prodlení s platbou mohly být nahrazovány ve výši přesahující 40 eur, i když tyto náklady překročí takovou pevně stanovenou částku.

28 Dále je třeba připomenout, že směrnice 2011/7 nahrazuje směrnici Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. 2000, L 200, s. 35; Zvl. vyd. 17/01, s. 226), jejíž čl. 3 odst. 1 písm. e) stanovil, že věřitel je oprávněn požadovat přiměřenou náhradu za veškeré náklady spojené s vymáháním, které mu v souvislosti s opožděnou platbou dlužníka vznikly.

29 Jelikož nic nenasvědčuje tomu, že unijní normotvůrce hodlal přijetím směrnice 2011/7 zmenšit ochranu věřitele, kterou měl podle směrnice 2000/35, bylo by nelogické se domnívat, že podle směrnice 2011/7 může věřitel získat pouze náhradu nákladů na upomínky zaslané dlužníkovi v důsledku jeho prodlení omezenou na 40 eur, i když jsou tyto náklady vyšší, kdežto za účinnosti směrnice 2000/35 za ně mohl získat přiměřenou náhradu, která tuto částku mohla případně převyšovat.

30 Je třeba nicméně upřesnit, že náhrada podle čl. 6 odst. 3 směrnice 2011/7 musí být přiměřená, takže nemůže zahrnovat tu část uvedených nákladů, která již je hrazena v rámci pevné částky ve výši 40 eur podle odstavce 1 tohoto článku, ani náklady, které se jeví jako nadměrné s ohledem na všechny okolnosti projednávané věci.

31 Ze znění článku 6 směrnice 2011/7 i z účelu této směrnice tedy vyplývá, že toto ustanovení musí být vykládáno tak, že umožňuje věřiteli, který požaduje náhradu nákladů na upomínky zaslané dlužníkovi v důsledku dlužníkova prodlení s platbou, získat navíc k paušální částce ve výši 40 eur i přiměřenou náhradu té části těchto nákladů, která překračuje výši této paušální částky.

32 Tento závěr nemůže být zpochybněn poukazem na body 19 a 20 odůvodnění směrnice 2011/7.

33 Je totiž třeba uvést, že odůvodnění aktu unijního práva není právně závazné a nelze se jej dovolávat za účelem odchýlení se od samotných ustanovení dotyčného aktu ani za účelem výkladu těchto ustanovení ve smyslu zjevně odporujícím jejich znění (rozsudek ze dne 19. června 2014, Karen Millen Fashions, C-345/13, EU:C:2014:2013, bod 31).

34 Z bodu 19 odůvodnění ani z bodu 20 odůvodnění směrnice 2011/7 dále každopádně nevyplývá, že pevná částka uvedená v čl. 6 odst. 1 této směrnice musí být považována za maximální částku, kterou lze přiznat věřiteli jako náhradu nákladů spojených se zasíláním upomínek dlužníkovi z důvodu jeho prodlení s platbou či obecněji jako náhradu interních či administrativních nákladů spojených s vymáháním pohledávky.

35 V tomto ohledu je třeba konkrétně uvést, jak poukázal generální advokát v bodě 40 svého stanoviska, že z anglického a francouzského znění bodu 20 odůvodnění směrnice 2011/7 by se sice jevilo, že paušální náhrada nákladů je vyhrazena pouze na interní náklady spojené s vymáháním (*fixed sum to cover internal recovery costs*) v protikladu k náhradě „zbývajících“ nákladů na vymáhání (*other recovery costs they incur*), nicméně takové formální rozlišování interních a „zbývajících“ nákladů na vymáhání se neobjevuje v jiných jazykových verzích téhož bodu odůvodnění, jako jsou verze ve znění italském (*diritto al pagamento di un importo forfettario per coprire i costi intern [...] esigere anche il risarcimento delle restanti spese di recupero sostenute*) či nizozemském (*het recht op betaling van een vast bedrag ter dekking van interne invorderingskosten [...] recht hebben op terugbetaling van de overige invorderingskosten die ontstaan*).

36 Dále ani to, že bod 19 odůvodnění směrnice 2011/7 uvádí, že tato směrnice by měla stanovit pevnou minimální částku na náhradu administrativních a interních nákladů spojených s vymáháním opožděných plateb, nevylučuje, že by věřiteli mohla být přiznána přiměřená náhrada těchto nákladů, pokud by tato pevná minimální částka nepostačovala na jejich pokrytí.

37 I když je pravda, že uvedený bod odůvodnění upřesňuje, že náhrada ve formě pevné částky by měla omezit administrativní a interní náklady spojené s vymáháním, toto tvrzení musí být vykládáno ve světle tohoto bodu odůvodnění jako celku. Z toho vyplývá, že unijní normotvůrce tímto pouze zdůraznil, že automatická povaha paušální náhrady ve výši 40 eur má věřitele motivovat, aby omezil náklady na vymáhání na tuto částku, avšak nevylučuje, že by věřitel mohl v případě potřeby získat větší přiměřenou náhradu, která však není automatická.

38 Z výše uvedeného vyplývá, že na položenou otázku je třeba odpovědět tak, že článek 6 směrnice 2011/7 musí být vykládán v tom smyslu, že přiznává věřiteli požadujícímu náhradu nákladů na upomínky zaslané dlužníkovi v důsledku dlužníkova prodlení s platbou kromě pevné částky ve výši 40 eur podle odstavce 1 tohoto článku i nárok na přiměřenou náhradu ve smyslu odstavce 3 téhož článku za část těchto nákladů přesahující tuto pevnou částku.

K nákladům řízení

39 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (devátý senát) rozhodl takto:

Článek 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích musí být vykládán v tom smyslu, že přiznává věřiteli požadujícímu náhradu nákladů na upomínky zaslané dlužníkovi v důsledku

dlužníkova prodlení s platbou kromě pevné částky ve výši 40 eur podle odstavce 1 tohoto článku i nárok na přiměřenou náhradu ve smyslu odstavce 3 téhož článku za část těchto nákladů přesahující tuto pevnou částku.

Vajda Jürimäe Lycourgos

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 13. září 2018.

Vedoucí soudní kanceláře
A. Calot Escobar

Předseda devátého senátu
C. Vajda